

Befejezésül a XX. századi magyar irodalom egyik nagy alakjának, *Füst Milánnak* sorait idézzük Bányai Elemérről - Zubolyról

...*Felmentem tehát a Múzeum könyvtárába, s ott így szóltam az olvasóterem tisztviselőjéhez:
- Mit kell kérem olvasnia annak, aki történelmi drámát akar írni? Nem én írom persze, hanem egy hölgy.*

Az édes ember szelíden mosolygott.

- Középkor? - kérdezi biztatón. Meghökkenem, mert erre még nem gondoltam. Én általában akartam drámát írni, s hogy mi légyen az, úgy számítottam: majd csak kiderül.

- Középkor - mondtam ki végre barátságosan.

- Milyen nyelveken tud ön? - kérdezi e derék úr ugyancsak barátságosan.

- Latinul elég jól olvasok, de tudok németül is, és franciából tudom már a rendhagyó igéket is - feleltem én.

Az édes ember erre szelíden nézett rám, oly jóságosan, hogy azt kellett gondolnom: - Hátha bizony hasonlítok az öccséhez. - Mint évek múltán kiderült: Zuboly volt ez a hivatalnok, a barátságos lélek, a tiszta szívű Bányai Elemér...

(Füst Milán: Emlékezések és tanulmányok, részlet -1177. lap.)

Egy idézet szeptemberre:

Munda cor meum, ac labia mea, omnipotens Deus, qui labia Isaiae Prophetae calculo mundasti ignito: ita me tua grata miseratione dignare mundare, ut sanctum Evangelium tuum digne valeam nuntiare."

„Tisztítsd meg szívemet és ajkamat, mindenható Isten, miként Izaiás próféta ajkát a tüzes üszökkal megtisztítottad: méltóztassál engem is kegyes irgalmaddal megtisztítani, hogy szent evangéliumodat méltón hirdethessem.”

(Ordo Missae – (a szentmise rendje) – a „Glória utáni, az Evangélium előtti könyörgés)

A szamosújvári Gábrusról

Szeretek bolyongani a temetőnkben. Ez a ragaszkodás valószínűleg gyermekkori emlékeket idéz bennem, az első 16 évemben a temető szomszédságában laktunk. Egy ilyen séta alkalmával találtam egy szürke gránit sírkövet a következő felirattal: Gábrus Zakariás 1794-1870.

Aztán az örmény könyvtár lajstromozása alkalmával újból találkoztam ezzel a névvel és elkezdtem kutakodni ki és mi volt ezen örmény ősünk?

Gábrus Zakariás 1794. augusztus 18-án született, szamosújvári örmény ajkú szülőktől, atyját Józsefnek, anyját Vártesz Annamáriának hívták. Nagyapja Zádig, nagyanyja Hajruszep Nigol leánya, Mária volt.

Az elemi osztályokat szülővárosában tanulta, a középtanodai és bölcsészeti tanfolyamot Kolozsvárt mint "tápinézeti növendék" végezte, 1815-ben teológus Gyulafehérvárt, később a Szent István növeldében felügyelő lett. Szabad idejében, Reichling báró várparancsnok, Zelenkai titkár és mások fiai magántanításával foglalkozott. 1817. szeptember 2-án Fehérvártól és a papi pályától búcsúzott, mert alacsony termete miatt erre "alkalmatlannak tartatott". Hazatérte után a városi tanács adóíró biztosnak (rectificator comissarius) választotta

meg. 1818-ban Gábrust a tanács tanítósággal kínálta meg, és ő az ajánlatot elfogadta, előbbeni tisztéről lemondott és a megkezdett pályán 42 év alatt 2500 gyermeket nevelt, oktatott. A napi 4 órán túl számtalan magántanítványa volt, akiből idővel pap, bíró, tanító lett, hasznos tagjai a társadalomnak. Ő nemcsak a tanodában tanította az emberi kötelességeket, hanem tettel az életben megmutatta azt, hogy miként teljesíti a vallásos ember Isten és egyháza iránt tartozó kötelességeit, és mivel tartozik a lojális alattvaló uralkodójának, hazájának.

Gábrus polihisztor, sokoldalú tudós, lángész volt, örmény-magyar szótáríró, tankönyvszerző, festő, egyedi bútordarabok tervezője és kivitelezője, a szamosújvári örmény templom szentélyében levő oldalsó oltár saját terve szerint és költségére készült és ő adományozta a templomnak. Készített két földgömböt, tengelyeken forgó száz évi naptárt, illetőleg 101 titkos rugóval ellátva, fiókokkal; a templom részére ezüsttel hímzett miseruhát készített, rajzolt és festett, 12 dískaput kivilágítva állított fel 1852-ben. Örmény, latin és magyar nyelven számtalan himnuszt, rímes verseket, latin nyelvtani magyarázatokat, gyászkölteményeket, négy színdarabot írt magyarul, például: *A varga* (3 felvonásban) és *A fiú példátlan szeretet* (5 felvonásban). Ezekhez járul az örmény könyvtár leltározása, a városmajori pénztár 5 évi, az árvaházi pénztár 20 évi, a kórházi 2, a plébániai 2 és a kereskedő társaság több évi számadásainak elkészítése. A könyvtárban levő kézirat könyvének a címe: *Idő vagy korszámitás kronológiai szempontból a világ teremtésétől korunkig (1868-ig) szakokra osztva*. Kezdi Kr.e. 5509-ben és azután 1-től Kr. születésétől évenként. Például 1848. március 22-ikéhez a következő van beírva: "Már Szamosújvárt is mindenki megbolondult."

Utoljára 1859-ben lépte át az iskola küszöbét, aztán Gábrus tanár úr 42 évi oktató munka után pihenni tért. Akkoriban még nem volt nyugdíj, de a városi tanács "holtiglan élvezendő kegypenzt" (500 koronát) szavazott meg részére. A város vezetősége és a kir. Főkormányzók a derék Gábrus számára arany érdemkeresztet kért, amit a felséges trón megadott és szép beszéd kíséretében ünnepelték városzerte ezen eseményt.

Nyugalomba vonulása után még sok szépet és hasznosat állított elő. 1870 április 27-én hunyt el és a hálás utókor buzgólkodása folytán sírkövet emeltettek hamvai fölé.

A sír a szamosújvári örmény temető kápolnájának hátánál található. Indítványozom, hogy világitáskor egy szál virággal és gyertyával emlékezzünk meg városunk egyetlen arany érdemkereszttel kitüntetett ősünkről. A jó Isten nyugosztalja!

Murádin Antal

Az adatok az örmény egyház könyvtárából származnak.
Szamosújvár 2000. június

Száll az ének szájrul szájra

(Mégfogyva bár, de törve nem..." - Kiss Török Ildikó és Varga Vilmos előadóestje augusztus 17-én, a Fővárosi Örmény Klubban)

"Minden nép dicső elődöket álmodik, vagy teremt magának. Most megpróbálunk emléket állítani annak az 1100 esztendőnek, amit itt, a Kárpát-medencében töltöttünk, mi magyarok. Azt mondtam: "mi magyarok" - minden mellőngetés nélkül. Mert hát török, tatár, tót, román kavarg e szívben, József Attila versbe álmodott sorai szerint.

De bizonyára kavarg még avar, ugor, besenyő és Attila hunjainak vére is."

Az idézett szavak már a folytatást jelentették abban a műsorban, amely az Arany János-féle Csodaszarvassal kezdődött. Augusztus 17-én, a Fővárosi Örmény Klub találkozóán ismét a nagyváradi színész-páros produkcióját láthattuk. Isten áldja meg ezt a két embert. Kiss Török Ildikó és Varga Vilmos valami olyasmit csinál, ami félig színház, félig prédikáció. (Vagyis: